

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**DOKUMENT ZA USPOSTAVLJANJE DUGOROČNOG STRATEŠKOG
TRANSNACIONALNOG PARTNERSTVA MEĐU RAZLIČITIM
DRUŠTVENO-EKONOMSKIM PARTNERIMA U POVEĆANJU KVALITETE PROCESA
PREDŠKOLSKOG OBRAZOVANJA U OPĆINAMA LUDBREG, PAZARDZIK I KOCHANI**

ISHOD PROJEKTA 02

WWW.ECOGARDENS.EU

Sadržaj:

1. Uvod	3
2. Postojeće stanje u obrazovnom sektoru tri općine koje sudjeluju u „ECO KIDS“ projektu.	4
2.1. Pregled obrazovnog sustava u Hrvatskoj	4
2.1.1. Obrazovni sustav u Ludbregu.....	4
2.1.2. Obrazovanje u Ludbregu	5
2.1.3. Potencijalne slabosti	8
2.2. Pregled obrazovnog sustava u Pazardzhiku, Bugarska	8
2.2.1. Obrazovni sustav u Bugarskoj.....	8
2.2.2. Obrazovni sustav u Općini Pazardzhik.....	11
2.2.3. Potencijalne slabosti	12
2.3. Pregled obrazovnog sustava u Kochanima,Sjeverna Makedonija.....	13
2.3.1. Pregled obrazovanja u Sjevernoj Makedoniji.....	13
2.3.2. Obrazovni sistem u Kochanima.....	15
2.3.3. Potencijalne slabosti	19
3. Načela i vrijednosti suradnje među državama	19
4. Misija, vizija i glavni ciljevi	20
5. Ključni partneri, izazovi i mjere	20
5.1. Ključni partneri.....	20
5.2. Izazovi	20
5.3. Potencijalne akcije / mjere.....	21
6. Akcijski plan	22
7. Financiranje aktivnosti	29

1. Uvod

Projekt Erasmus + „ECO-KIDS - Eko vrtovi u našim vrtićima“ provodi se u tri europske općine: Ludbreg, Kochani i Pazardzhik, u razdoblju od 30 mjeseci, od studenog 2018. do travnja 2021., prema ugovoru br. 2018- 1-HR01 KA201-047502.

Kratki kontekst: značajan postotak dnevno stvorene količine otpada može se ponovno upotrijebiti uz vrlo male napore, ali nažalost, on i dalje šteti našem okolišu. Zbog toga su hitne aktivnosti na području odabira i recikliranja otpada ključni preduvjet za osiguravanje dugog života našeg planeta. Djeca u vrtićima idealna su ciljna skupina koja može predstaviti na koji način možemo smanjiti trag ugljika na Zemlji i pomoći zaštititi okoliša.

Projekt: Projekt ECO-KIDS djecu uči o ekološkim izazovima sa kojima se svijet danas suočava i pokazuje im kako kroz projekt recikliranja i gospodarenja otpadom mogu pomoći u rješavanju tih izazova kompostiranjem prehrambenih otpadaka koji će se koristiti za uzgoj voća, povrća i cvijeća u vrtovima njihovih škola. Provedba projektnih aktivnosti dovodi do uspostavljanja strateškog partnerstva između različitih vrsta organizacija (lokalnih javnih tijela, vrtića i civilnog sektora) okupljenih kako bi dali svoj doprinos poboljšanju kvalitete obrazovanja u ranom djetinjstvu. Prateći nove trendove predškolskog obrazovanja i dobre prakse, ali i dostupne tehnologije, čini se da je najbolji pristup UČENJE RADOM kada djeca to rade sami.

Glavni cilj ovog projekta je razvoj odgovarajućeg okvira za podučavanje djece predškolske dobi o ponovnom korištenju i recikliranju otpada koji se svakodnevno proizvodi. To se ostvaruje povećanjem kompetencija i vještina odgajatelja u vrtićima za razvoj vlastitog pristupa važnosti odabira i recikliranja otpada, kao osnovnog koncepta koji će im pomoći da potaknu djecu predškolskog uzrasta u pokretanju vlastitih pilot projekata, posebno u korištenju i promociji kompostiranja i proizvodnje eko proizvoda.

Partnerstvo uključuje različite vrste organizacija: Lokalnu upravu Grada Ludbrega (HR), komunalno poduzeće Vodovod (MK), tri vrtića: Radost (HR), Pavlina Veljanova (MK) i Radost (BG), te dvije nevladine organizacije: LAG (MK) i CSEG (BG) i jedna poduzetnička tvrtka Lucera d.o.o. (HR).

Uzimajući u obzir ciljeve projekta i projektne aktivnosti, svrha ovog dokumenta bit će uspostaviti osnovu za stratešku suradnju i transnacionalno partnerstvo u području obrazovanja između općina Ludbreg, Kochani i Pazardzhik uključivanjem predstavnika lokalnog, obrazovnog i civilnog sektora.

Obrazovanje je ključni element društvenog i ekonomskog života društva. Snaga kvalitetnog obrazovanja daje rezultate na dvije razine: 1) stupanj osobnog razvoja građanina i 2) stupanj razvoja društva.

Na individualnoj razini, obrazovanje omogućava ljudima da steknu znanje, vještine i formiraju pristup za kritičko razmišljanje i tako odaberu izbor u smjeru poboljšanja kvalitete života.

Na društvenoj razini, obrazovanje je strateški sektor koji utječe na cjelokupni razvoj zajednice. Zapravo je obrazovanje od strateškog značaja za razvoj društva unutar jedne općine / regije.

Obrazovni programi za djecu od 3 do 6 godina u Bugarskoj, Hrvatskoj i Sjevernoj Makedoniji u velikoj su mjeri identični, ali naglasak trenutnog projekta dat će se: poučavanju IKT-a, lokalnoj upravi i civilnom sektoru, gospodarenju otpadom, zaštiti okoliša i čistoj ekološkoj inicijativi. Proces strateškog planiranja ima za cilj zajedničko definiranje vizije budućnosti, postavljanje prioriteta, predstavljanje mogućih radnji i resursa unutar tri regije i osiguravanje uključenja vijećnika, gradonačelnika, predstavnika škola, predstavnika civilnog društva i ostalih dionika u taj proces kako bi bila podržana

realizacija zajedničkih ciljeva projekta „ECO-KIDS - Eko vrtovi u našim vrtićima“, financiranog iz programa Erasmus +. Strategija sadrži viziju za razvoj strateškog partnerstva između obrazovnih dionika triju zemalja sudionica, glavna načela za provedbu strategije, kao i strateške prioritete i mjere za postizanje identificirane vizije. Strategija postavlja prioritete i mjere koje bi mogli poduzeti dionici definiranjem nekih mogućih aktivnosti i inicijativa za buduću suradnju.

2. Postojeće stanje u obrazovnom sektoru tri općine koje sudjeluju u „ECO KIDS“ projektu

2.1. Pregled obrazovnog sustava u Hrvatskoj

2.1.1. Obrazovni sustav u Ludbregu

Osmogodišnje osnovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj obvezno je i besplatno za svu djecu u dobi od šeste do petnaeste godine. To se odnosi na svu djecu s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, bez obzira na njihovo državljanstvo.

Postoje tri segmenta osnovnog obrazovanja. Obvezno osnovno obrazovanje provodi se u redovitim osnovnim školama i posebnim ustanovama za učenike s teškoćama u razvoju, likovno obrazovanje u osnovnim glazbenim i plesnim školama, te osnovno obrazovanje odraslih u redovitim školama i specijaliziranim ustanovama. Osnovno glazbeno obrazovanje provodi se i u pojedinim redovitim osnovnim školama, kao zaseban obrazovni program.

Orijentacija hrvatske i nacionalne obrazovne politike prema stvaranju i razvoju društva temeljenog na znanju sadržana je u dokumentu Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja za razdoblje 2005. - 2010. koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 9. lipnja 2005. godine. Promjene su započete na svim razinama obrazovnog sustava. Osnovni cilj promjene je poboljšati kvalitetu i unaprijediti obrazovni sustav na svim razinama. Hrvatski nacionalni obrazovni standard stvoren je kao osnova za promjene u nastavnom programu i načinu rada u sustavu osnovne škole u svrhu razvoja „škole prilagođene učenicima“. Svrha HNOS-a je rasterećenje radnog opterećenja napuštanjem suvišnih obrazovnih programa, uvođenjem suvremenih nastavnih metoda temeljenih na istraživačkoj nastavi i individualnom i grupnom radu te primjenjivim znanjima i vještinama.

Srednjoškolsko obrazovanje omogućuje svima, nakon završetka osnovnog obrazovanja, pod jednakim uvjetima i na temelju individualnih mogućnosti, stjecanje znanja i kompetencija potrebnih za ulazak na tržište rada i daljnje obrazovanje na visokim učilištima.

Srednjoškolsko obrazovanje obavljaju srednje škole i druge pravne osobe i obuhvaćaju različite vrste i oblike nastave, obrazovanja, osposobljavanja i osposobljavanja koja se provode sukladno odredbama Zakona o osnovnom i srednjem školstvu (Službeni glasnik Republike Hrvatske, 87/2008, 86/2009, 92/2010, 105/2010-pr.tekst., 90/2011, 16/2012, 86/2012, 94/2013 i 152/2014).

Srednjoškolske ustanove su i učenički domovi srednjih škola.

Srednjoškolski programi su sljedeći:

- srednjoškolski programi;
- stručni programi srednjoškolskog obrazovanja;
- osnovni stručni programi;
- programi osposobljavanja i usavršavanja.

Srednje škole, ovisno o vrsti programa koje nude su sljedeće:

- gimnazije;
- strukovne ili trgovačke škole;
- umjetničke škole.

Gimnazije pripremaju učenike za daljnje obrazovanje na visokim učilištima, strukovne škole pripremaju učenike za ulazak na tržište rada ili pružaju mogućnost kontinuiranog obrazovanja na visokim učilištima, a u umjetničkim školama učenici stječu znanja, razvijaju vještine, sposobnosti i kreativnost u različitim umjetničkim poljima.

2.1.2. Obrazovanje u Ludbregu

U predškolskom odgoju u Ludbregu dostupna su tri vrtića koji imaju kapacitet za tristo djece iz područja Ludbrega.

Dječji vrtić „Radost“ Ludbreg ima pet skupina osnovnih programa i jednu grupu predškolskih programa. Vrtić je u vlasništvu jedinice lokalne samouprave Grada Ludbrega. Trenutno ima ukupno 18 zaposlenika, 13 u skrbi i obrazovanju, a 5 na ostalim poslovima. Prosječan broj djece godišnje u svim programima je 140. U okviru redovnog osnovnog programa djeca pohađaju programe učenja engleskog i njemačkog jezika koje provode educirani nastavnici s programom koji je verificiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Djeca imaju prilike pohađati program katoličkog vjeronauka koji vode odgajateljci s ispunjenim kanonskim mandatom koji je ovjerilo nadležno ministarstvo.

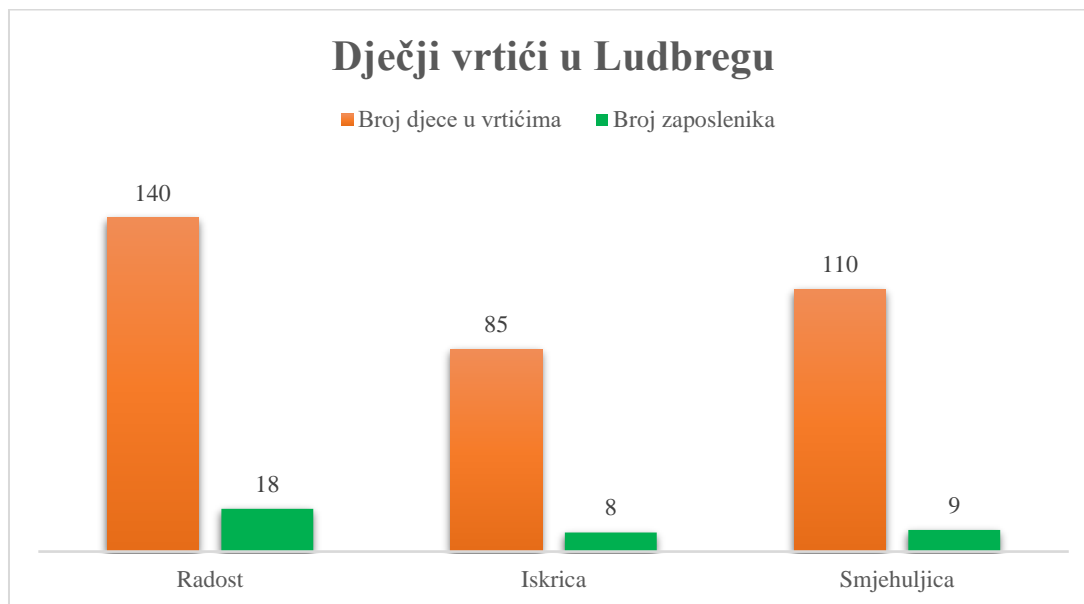
Program predškole za stariju djecu dio je redovnog programa, a kraći predškolski program za djecu koji nisu u vrtiću održava se popodne. Roditelji imaju mogućnost da njihova djeca prije upisa u vrtić pohađaju vrtić kroz igraonicu prilagodbe kako bi se dijete moglo lako prilagoditi, a roditelj upoznat sa načinom rada. Djeca s invaliditetom i djeca nacionalnih manjina integrirani su u skupine, a pomoć pri radu s njima pruža psiholog. Dječji vrtić sudjeluje u svim gradskim manifestacijama i surađuje s udrugama, institucijama i organizacijama na raznim projektima, s ciljem uključivanja djece u život i rad neposrednog okruženja pod utjecajem druge djece i roditelja.

Dječji vrtić „Iskrica“ pohađa najviše 85 djece. U vrtiću ima 8 zaposlenika. Dječji vrtić provodi primarni sveobuhvatni program predškolskog odgoja, a iz kratkih programa provodi program ranog učenja engleskog jezika, vjerski program i program rada s darovitom djecom. Također, vrtić ima adaptacijsku igračku.

Dječji vrtić „Smjehuljica“ trenutno zapošljava 9 stalno zaposlenih. Dječji vrtić surađuje s 2 vanjska suradnika, psihologom, logopedom i mentorom. Vrtić ima najviše 110 djece u tri obrazovne skupine: vrtićke, mlađe i starije vrtićke skupine. Osim redovitog programa u vrtiću se organiziraju i vjerski programi i radionice za djecu.

Grafikon 1.

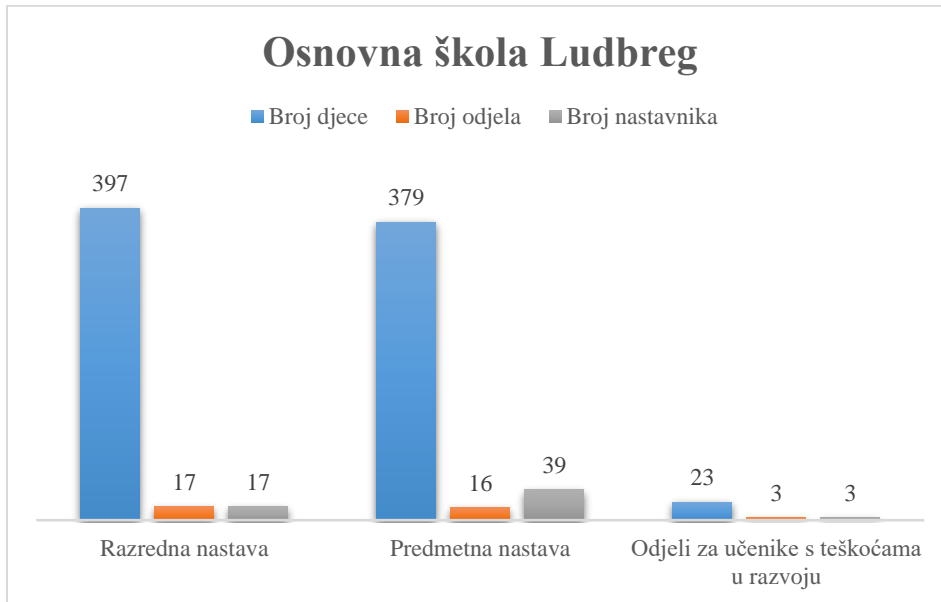

Osnovna škola Ludbreg javna je ustanova općeg obrazovanja djece i mladih. Škola izvodi obrazovne i praktične aktivnosti. Osnovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama. Osnovna škola Ludbreg provodi obvezno i redovito osnovno obrazovanje. Osim toga, obavlja djelatnost osnovnog glazbenog obrazovanja za programe: glasovir, gitaru, harmoniku, blok flautu, flautu, klarinet, trubu, rog, saksofon, bubanj i razvoj glasa (solfeggio). Škola djeluje na temelju školskog kurikulumu i godišnjeg plana i programa rada. Osnovna škola Ludbreg danas ima ukupno 35 odjela - 17 odjela razredne nastave i 16 odjela predmetne nastave. Škola ima ukupno 776 učenika - 397 učenika od 1. do 4. razreda i 379 učenika od 5. do 8. razreda. Također, škola je implementirala tri odjela za učenike s invaliditetom koji pohađaju ukupno 23 učenika. Glazbeni odjel škole ima šest odjela i upisuje 152 učenika. Osnovna škola Ludbreg osim redovne nastave ima i izborne satove u kojima učenici mogu birati dodatni izborni predmet kao što su informatika, njemački ili katekizam.

Štoviše, škola organizira razne izvannastavne aktivnosti koje nastoje aktivirati i motivirati učenike u školi i učenju. Također, kroz sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima učenici stječu nove vještine i kompetencije koje im mogu pomoći tijekom cijelog školovanja. Neke izvannastavne aktivnosti su: drama, mladi istraživači, kreativne radionice, likovne radionice, igraonica, čitaonice, sportske aktivnosti, plesne skupine, zbor, mladi tehničari, prva pomoć i drugo.

Grafikon 2.

Srednja škola Ludbreg je novoosnovana školska ustanova koja je započela s radom školske godine 2013./2014. Gimnazija Ludbreg preselila se na novu lokaciju u veljači 2015. godine na Trgu Sv. Trojstva 16, do trenutka izgradnje nove školske zgrade.

Srednja škola Ludbreg pruža četverogodišnje obrazovanje u sljedećim programima:

- Opća gimnazija
- Ekonomija

I trogodišnje obrazovanje u okviru programa strukovnog obrazovanja:

- Bravar, tokar, pekar (JMO)
- CNC operater
- Pomoćna zanimanja (pomoćni kuhar, vrtlar) - (TES)

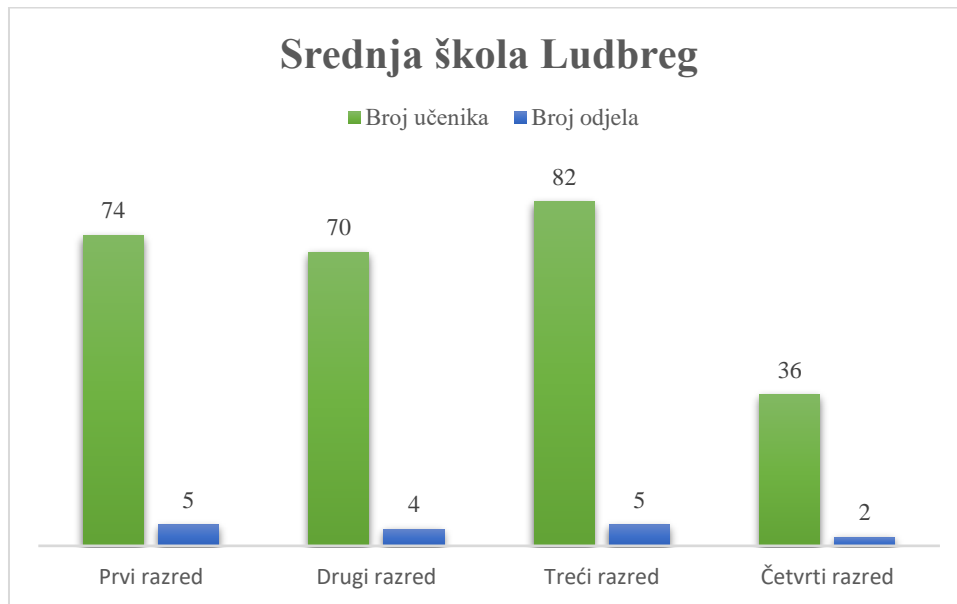
Osim redovite nastave u školi se provode i dodatni tečajevi koji će učenicima omogućiti da praktično primjenjuju stečena znanja i kreativnost, stječu nova znanja, vještine, vrijednosti i stavove relevantne za njih kako bi kasnije mogli uspješno sudjelovati u životu. Ovaj oblik nastave namijenjen je učenicima koji pokazuju poseban interes ili talent u određenom području studija i žele naučiti više ili se pripremiti za sve razine natjecanja.

Dodatna nastava organizirana je u određeno vrijeme kada je to potrebno učenicima i uključuje aktivne didaktičko-metodičke pristupe kao što su radionice, projekti, terenska nastava, promatranje, praćenje i poticanje nadarenih učenika i priprema za natjecanja.

Dopunsko obrazovanje je za one učenike koji imaju poteškoća u savladavanju određenog dijela tečaja. Takva nastava nema karakter kontinuiteta, ali će se održavati u skladu s potrebama učenika i iz onih područja podučavanja i/ili predmeta koji su potrebni. Izvannastavne aktivnosti usmjerene su na razvoj interesa i talenata učenika u različitim područjima, a uglavnom će se provoditi u obliku rada i projektne nastave, kao i učenja stranih jezika.

Grafikon 3.

2.1.3. Potencijalne slabosti

- Nedostatak praktičnog rada u vrtićima
- Preopterećenost nastavnim sadržajima - puno je sadržaja koji se mora napraviti u kratkom vremenu
- Nedostatak povezanosti s trenutnim društvenim događajima u području zaštite okoliša, gospodarenja otpadom itd.
- Nedostatak interdisciplinarnog pristupa temi zaštite okoliša
- Nedostatak opreme za obrazovanje o okolišu prilagođene djeci u vrtićima
- Nedostatak zaposlenika koji će se brinuti za okoliš u vrtićima
- Nemogućnost rada u manjim skupinama zbog veličine grupe i nedostatka suradnika

2.2. Pregled obrazovnog sustava u Pazardzhiku, Bugarska

2.2.1. Obrazovni sustav u Bugarskoj

Zakon o predškolskom i školskom obrazovanju (na snazi od 1.08.2016.) pruža pravni temelj za cjelokupni obrazovni sustav u zemlji i uspostavlja pravo građana da kontinuirano unapređuju svoje obrazovanje i kvalifikacije. Zakon priznaje pravo na obrazovanje za svu djecu; jamči jednak tretman bez obzira na njihovu etničku ili socijalnu pripadnost i prebivalište; osigurava uvjete i pruža mogućnosti za daljnji razvoj i ostvarivanje visokog stupnja znanja u sustavu obrazovanja.

Bugarski obrazovni sustav tradicionalno je organiziran u okviru javnog sektora. Međutim, postoji niz privatnih škola na različitim razinama školovanja. Obrazovanje u Bugarskoj uglavnom podržava država preko Ministarstva obrazovanja i znanosti (MES). Financijska autonomija školama se daje financijskom decentralizacijom i takozvanim „delegiranim proračunima“. Financijska decentralizacija prenosi prava i obveze vezane za ustrojstvo i izvršenje proračuna (delegirani proračuni). Škole imaju veća operativna prava u vezi s proračunom i izdacima te provode vlastite neovisne politike.

Podrška Europske komisije za izradu ovog priručnika ne predstavlja odobrenje sadržaja koji odražava samo stavove autora, a Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu uporabu informacija koje se u njoj nalaze.

Odgoj i obrazovanje djece započinje u vrtićima. Mogu biti javni, općinski ili privatni, ovisno o vrsti proračuna. Dječji vrtići namijenjeni su djeci u dobi između 3 i 6 godina (kada počinju prvi razred). Predškolske skupine za djecu u dobi od 5 i 6 godina su obavezne i mogu se odvijati bilo u vrtiću ili u osnovnoj školi. Spremnost za školu ocjenjuje se na kraju faze predškolskog obrazovanja usporedbom stečenih ishoda učenja s ishodima učenja opisanim u državnim standardima. Osobni portfelj izdaje se na kraju pred-primarne faze.

Školsko obrazovanje je besplatno u predškolskom, osnovnom i srednjem stupnju u javnom sektoru. Obavezno je za djecu u dobi od 5 do 16 godina (0-8 razreda). Razine školovanja u Bugarskoj su:

- osnovno obrazovanje (od 1. do 4. razreda);
- pred srednjoškolsko obrazovanje (od 5. do 7. razreda);
- niže srednjoškolsko obrazovanje (od 8. do 10. razreda);
- srednjoškolsko obrazovanje (od 10. do 12. razreda).

Škole u Bugarskoj su državne, općinske, privatne ili duhovne, a prema vrsti obuke i nastave koju pružaju - nespecijalizirane i specijalizirane.

Prema stupnju obrazovanja, nespecijalizirane škole su:

- osnovne (I - IV. razred);
- elementarne (I - VII razred uključen);
- sekundarne (VIII. - XII. razreda);
- unificirane (uključujući I. - X razred);
- srednje škole (uključujući I. - XII.).

Prema sadržaju obuke, srednje škole mogu biti:

- profilirane ili
- stručne.

Posebne profilirane škole uključuju dubinske kompetencije određenog profila u skladu s državnim standardom obrazovanja za posebno profilirano obrazovanje.

Posebni profili su sljedeći:

- strani jezici;
- humanističke znanosti;
- društvene znanosti;
- ekonomski razvoj;
- softverska i hardverska znanost;
- poduzetništvo;
- matematika;
- prirodne znanosti;
- likovna umjetnost;
- glazba, muzika;
- tjelesni odgoj i sport.

Strukovno obrazovanje uključuje kompetencije potrebne za stjecanje strukovnih kvalifikacija, kao i za ispunjavanje uvjeta podobnosti za zanimanje, ako ih ima, uključujući regulirane profesije i zanimanja.

Strukovne srednje škole imaju za cilj postizanje državnog obrazovnog standarda za stjecanje strukovnih kvalifikacija tijekom dvije gimnazijske faze studija srednjoškolskog obrazovanja.

Mogu postojati i inovativne škole koje se takvim proglašavaju uredbom Vijeća ministara i te bi škole trebale stalno postizati poboljšanje kvalitete obrazovanja:

- Razvoj i uvođenje inovativnih elemenata u pogledu organizacije i / ili sadržaja obuke;
- Organiziranje na novi ili poboljšani način upravljanja, okruženja za obuku i učenje;
- Korištenje novih metoda poučavanja;
- Razvijanje inovativnih sadržaja obuke, školskih programa i školskih planova.

Specijalizirane škole obučavaju stručnjake iz određenih područja poput sporta, umjetnosti, kulture i po potrebi religija. Specijalizirane škole su:

- sportske škole (od V. do XII.);
- kulturne škole (od I. do XII. razreda, od V. do XII. ili od VIII. do XII.);
- umjetničke škole (od I. do XII. razreda, od V. do XII. ili VIII. do XII.);
- duhovne škole (od VIII. do XII. razreda).

Osnovno obrazovanje uobičajeno započinje kad dijete navrší sedam godina, ali nije neuobičajeno da roditelji smatraju kako bi njihova djeca mogla započeti 1. razred u dobi od šest godina. Nakon završetka četvrtog razreda učenici dobivaju potvrdu o osnovnom obrazovanju. Kako bi dobili diplomu o osnovnom obrazovanju, učenici mogu pohađati nižu srednju školu ili se odlučiti za pohađanje opće srednje škole.

U većini škola školska godina započinje 15. rujna i traje do 15. ili 30. lipnja. Svaka školska godina ima dva termina. U većini srednjih škola potrebni su natjecateljski ispiti za prijem. Učenici mogu birati između više različitih vrsta škola od kojih svaka nudi drugačiji fokus (poput matematike i znanosti ili stranih jezika).

Svi ispiti i eksterni nacionalni ispiti su sljedeći:

1. Osnovno obrazovanje - 4. razred (u dobi od 10/11 godina)

Nacionalna vanjska procjena iz sljedećih predmeta: bugarski jezik i književnost, matematika, čovjek i priroda, čovjek i društvo.

2. Niže srednje obrazovanje - 7. razred (u dobi od 13/14 godina)

Nacionalna vanjska procjena iz sljedećih predmeta: bugarski jezik, književnost i matematika. Po želji studenti mogu položiti treći ispit iz stranog jezika.

3. Prvi stupanj srednjoškolskog obrazovanja - 10. razred (u dobi od 16/17 godina)

Nacionalna vanjska procjena iz sljedećih predmeta: bugarski jezik i književnost, matematika, ispiti su u testnom obliku. Po želji, studenti se mogu odlučiti za ispit iz stranog jezika i informatike.

4. Drugi stupanj srednjoškolskog obrazovanja - 11. - 12. razred (u dobi od 18/19 godina)

Nacionalna vanjska procjena iz sljedećih predmeta: bugarski jezik, književnost i matematika. Ispiti su u testnom obliku. Po želji, studenti mogu izaći na ispit na stranom jeziku.

2.2.2. *Obrazovni sustav u Općini Pazardzhik*

Općina Pazardzhik nalazi se u istočnom dijelu regije Pazardzhik. Zauzima površinu od 636.722 km² što je 14,21% od teritorija regije. Općina zauzima ponosno drugo mjesto među 12 općina u regiji. Općina Pazardzhik sastoji se od 32 naselja - administrativno središte grada Pazardzhika i 31 sela.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2017. godinu, općina Pazardzhik ima 108.376 stanovnika, od čega 68.572 u gradu Pazardzhiku, a 39.804 u okolnim selima. Zauzima devetu poziciju u odnosu na ostale općine prema broju stanovnika.

Obrazovni sustav općine Pazardzhik sastoji se od 32 općinska vrtića i 46 škola - 40 općinskih i 6 državnih.

Vrsta ustanove iz sustava predškolskog i školskog odgoja i obrazovanja	Financiranje	Broj
Dječji vrtići	Općina	32
Primarne I-IV razred	Općina	6
Osnovne I-VII razred	Općina	25
Unificirane I-XII razred	Općina	4
Selektivne / profilirane srednje škole	Općina	3
Strukovne srednje škole	Država	6
	Općina	1
Sportske srednje škole	Općina	1
Centri za posebnu obrazovnu potporu /	Država	1
	Općina	2
Spavaonice / domovi u školama	Općina	1
Ukupno:		82

Prema podacima Nacionalnog statističkog zavoda za općinu Pazardzhik u 2017./2018.:

- broj upisane djece u vrtiće: 3.378
- broj učenika u školama: 12.267
- broj pedagoškog osoblja/nastavnog osoblja / u vrtićima: 260
- broj pedagoškog osoblja / nastavnog osoblja / u školama: 1.019
- broj vrtićkih skupina: 134
- broj razreda: 539

Školski sektor u općini Pazardzhik

Obrazovne institucije	Broj obrazovnih institucija	Broj razreda	Broj pedagoškog/nastavnog osoblja	Broj učenika
Općinski dječji vrtići	32	134	260	3 378
Općinske specijalizirane i nespecijalizirane srednje škole	39	424	812	9 512
Državne i općinske strukovne škole	7	115	207	2 755
Ukupno:	78	673	1 279	15 645

U dvije od srednjih škola „Georgi Bregov“ i Srednje škole „Dimitar Gachev“ ima 162 učenika podijeljena u 7 razreda u ART profilu - vizualna umjetnost i glazba. U Športskoj školi u gradu broj učenika koji se obrazuju je 223 podijeljen u 11 razreda. Broj strukovnih razreda u općinskim školama iznosi 24, a broje 426 učenika.

Popis svih profila koje srednjoškolci u općini mogu odabrati nakon završetka VII. razreda

NAZIV SREDNJE ŠKOLE	Profil
Srednja škola „Georgi Bregov“	Glazba
	Vizualne umjetnosti
Srednja škola za matematiku i prirodne znanosti „Konstantin Velichkov“	Matematika
	Softver i hardver
	Prirodne znanosti
Profilirana srednja škola „Ivan Sergeevich Aksakov“	Humanističke znanosti
	Prirodne znanosti
Jezična srednja škola „Bertolt Breht“	Strani jezici
Srednja škola „Doctor Petar Beron“	Poduzetništvo
Srednja škola „Dimitar Gachev“	Glazba

Popis nekih zanimanja i stručnog usavršavanja u lokalnim srednjim školama:

- Pomoćni trener
- Građevinski inženjer
- Razvojni softver
- Kuhar
- Frizer
- Rukovatelj strojevima
- Elektrotehničar
- Tehničar za kvalitetu hrane i pića

2.2.3. Potencijalne slabosti

- U predškolskim programima nema predavanja posvećenih temama vezanim za eko vrtlarstvo, postupanje s otpadom; zaštitu okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljive izvore energije;
- Nedostatak lekcija posvećenih ICT-u, a praktički se ne podučavaju teme poput WEB 2.0 alata i otvorenih obrazovnih resursa (OER);

- Potreba za povećanjem kapaciteta nastavnika u vrtićima na teme kao što su: programi i financiranje iz EU-a, potencijalne mogućnosti za profesionalnu suradnju s drugim sličnim institucijama i školama na razini EU-a i uspostava mreže nastavnika za razmjenu profesionalnih ideja i iskustava;
- Kao rezultat globalizacije i migracija, stanovništvo u ruralnim regijama počelo je opadati i to dovodi do smanjenja broja učenika i učenika koji su upisani u vrtiće.

2.3. Pregled obrazovnog sustava u Kochanima, Sjeverna Makedonija

2.3.1. Pregled obrazovanja u Sjevernoj Makedoniji

Predškolski odgoj u sjevernoj Makedoniji uključuje djecu u dobi od 9 mjeseci do 6 godina - to jest djecu svih dobnih skupina prije nego što započnu pohađati osnovnu školu. Predškolski odgoj i obrazovanje provodi se u vrtićima i pod nadležnosti je Ministarstvo rada i socijalne politike. Usluga skrbi, pune njege, dnevne njege, odgoja i obrazovanja u vrtićima obavlja se u nekoliko vrsta skupina prema dobi djece. To su vrtićke skupine (djeca od 9 mjeseci do 3 godine), vrtići (mala djeca, djeca mlađeg uzrasta i starija djeca koja uključuju djecu od 3 do 6 godina), mješovite dobne skupine djece (djeca od 1 do 6 godina) i grupe u kojima se provode izvaninstitucionalni oblici aktivnosti. Kroz ovu vrstu ustanova djeci se pruža mogućnost sudjelovanja u odgojno-obrazovnom sustavu u mlađoj dobi, pri čemu se kroz odgovarajuće predškolske programe stvaraju uvjeti za razvoj dječjih potencijala. Zbog velikog značaja rane dobi za djetetov razvoj, ukazuje se na potrebu maksimalnog obuhvaćanja djece u dobi od 3 do 6 godina kako bi se stvorili bolji uvjeti za njihovo uključivanje u sljedeći podsustav odgoja i obrazovanja.

Na lokalnoj razini, u ugroženim ruralnim sredinama i nepristupačnim mjestima, osim cjelodnevnog boravka djece u vrtićima, još se radi na realizaciji ideje za kratke oblike inkluzije, što predstavlja ugovorenu verziju programa za predškolsku djecu napravljen na temelju potreba i interesa u lokalnom okruženju, prvenstveno namijenjen djeci u dobi između 3 i 6 godina.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2018. godini (referentni datum 30. rujna) ukupan broj djece u ustanovama za dječju skrb i obrazovanje - vrtićima / centrima za rani razvoj djece bilo je 37.615 djece, što predstavlja porast od 6,6% u usporedbi s 2017. godinom. Godišnja izvješća obuhvaćala su u 2018. godini 103 ustanove za dječju skrb i obrazovanje, što je 4,0% više u odnosu na 2017. Te ustanove osiguravaju zdravstvenu zaštitu, hranu i dnevni boravak za djecu u skladu s njihovim razvojnim potrebama do dobi od 6 godina, organizirane u nekoliko vrsta skupina (grupe za djecu u razvojnoj fazi do 2 godine, grupe za djecu u razvojnoj fazi između 2 i 6 godina, kombinirane grupe, grupe za djecu s invaliditetom, grupe za djecu - centri za rani dječji razvoj unutar vrtića, skupina za pilot programe i grupe za izvaninstitucionalne oblike aktivnosti) i druge skupine (hrana i boravak).

Broj djece i ustanova za brigu o djeci i obrazovanju - vrtići / centri za rani razvoj djece u 2018. godini

	2017		2018		2018/2017	
	Institucije	Djeca	Institucije	Djeca	Institucije	Djeca
Javne ustanove za dječju skrb i obrazovanje - vrtići	64	34.112	68	36.313	106.3	106.5
Privatne ustanove za dječju skrb i	22	823	24	977	109.1	118.7

obrazovanje djece - vrtići						
Vrtići unutar privatnih škola sa pravnom osobnošću	4	119	3	116	75.0	97.5
Centri za rani razvoj djece kao javne pravne osobe	2	49	2	36	100.0	73.5
Centri za rani razvoj djece kao privatne pravne osobe	5	126	4	113	80.0	89.7
Vrtići u javnom vlasništvu unutar pravnih osoba za potrebe zaposlenika	1	43	1	52	100.0	120.9
Vrtići u privatnom vlasništvu unutar pravnih osoba za potrebe zaposlenika	1	14	1	8	100.0	57.1

Djeca u ustanovama za dječju skrb i odgoj-vrtići / centri za rani dječji razvoj prema dobi, 2018

	Ukupan broj djece	Djeca po dobi							
		Do 1 godine	1 godina	2 godine	3 godine	4 godine	5 godina	6 godina	7 i više godina
2017	35286	569	2202	4629	6934	7809	9406	3736	1
2018	37615	865	2579	5184	7659	8920	10186	2222	/
2018/2017	106.6	152.0	117.1	112.0	110.5	114.2	108.3	59.5	/
Djeca u razvojnoj fazi do 2 godine starosti	4495	837	2533	1125	/	/	/	/	/
Djeca u razvojnoj fazi između 2 i 6 godina	30641	/	/	3848	7165	8201	9325	2102	/
Kombinirana skupina	1770	28	44	211	364	519	550	54	/
Djeca s invaliditetom	196	/	2	/	32	48	69	45	/
Grupe dječje-centri za rani razvoj djeteta u vrtićima	495	/	/	/	93	148	235	19	/
Grupe za pilot programe	18	/	/	/	5	4	7	2	/
Grupa za ekstra institucionalni oblik aktivnosti	/	/	/	/	/	/	/	/	/

Ostale grupe (hrana i boravak iznad)	930	/	/	/	/	/	/	3	927
--	-----	---	---	---	---	---	---	---	-----

Obrazovanje je obvezno u dobi od 6 do 19 godina za opće srednje obrazovanje ili od 6 do 17, 18 ili 19 godina za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, ovisno o odabranom strukovnom smjeru.

Obrazovni sustav u Republici Sjevernoj Makedoniji sastoji se od tri podsustava:

- **Osnovno obrazovanje** (ISCED 1 i ISCED 2): traje devet godina, besplatno je i obvezno za svu djecu u dobi od 6 do 15 godina, bez obzira na spol, vjeru i nacionalnost. Djelatnosti osnovnog obrazovanja definirane su i regulirane Zakonom o osnovnom obrazovanju i Konceptom devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja. Misija ovog podsustava je odgojiti, obrazovati i voditi. U prva tri razreda ocjena učenika je opisna, a za ostale razrede ocjena je numerička (od 1 do 5). Privatne osnovne škole nisu priznate u makedonskom obrazovnom sustavu. Međutim, postoje privatne osnovne škole, a njihovi su učenici uglavnom strani državljani. U zemlji postoji 347 osnovnih škola (oko 1100, uključujući podružnice).
- **Srednje obrazovanje** (ISCED 3): opće srednje obrazovanje (gimnazija) u trajanju od četiri godine i strukovno obrazovanje (strukovne škole) u trajanju od dvije (strukovno obrazovanje od dvije godine), tri (strukovno obrazovanje za zanimanja) ili četiri godine (strukovno tehničko obrazovanje). Srednje obrazovanje je obvezno i obuhvaća svu djecu u dobnoj skupini od 15 do 19 godina za opće srednjoškolsko obrazovanje i za dobnu grupu od 15 do 17, 18 ili 19 u strukovno obrazovanje, ovisno o odabranom smjeru. Djelatnosti i odgovornosti srednjeg obrazovanja definirane su i regulirane Zakonom o srednjem obrazovanju i Zakonom o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Srednjoškolsko obrazovanje je besplatno u javnim srednjim školama. Učenici također imaju zakonsku mogućnost upisa u privatne srednje škole koje je službeno priznao obrazovni sustav Sjeverne Makedonije; u zemlji postoji 16 privatnih srednjih škola. U nekoliko škola u zemlji postoje dvojezična odjeljenja u kojima se nastava nejezičnih predmeta izvodi na stranom jeziku (francuskom ili engleskom). Ukupno postoje 124 srednje škole, 108 je javnih, a preostalih 16 privatnih. Od srednjih javnih škola, 23 su gimnazije; 43 su profesionalne škole; 33 škole nude gimnazijsko i strukovno obrazovanje; 4 škole su za učenike s posebnim obrazovnim potrebama; a 5 umjetničkih škola.
- **Visoko obrazovanje** (ISCED 5, 6 i 7): provodi preddiplomski, magistarski i doktorski studij na visokim učilištima i institutima koji su samostalni i neovisni. U Republici Sjevernoj Makedoniji postoji sedam državnih sveučilišta i 14 privatnih. Djelatnosti su definirane i regulirane Zakonom o visokom obrazovanju. U skladu s nacionalnom politikom za osiguravanje jednakog pristupa visokom obrazovanju, socijalnoj koheziji i cjeloživotnom učenju, država je uvela Projekt 35/45, koji promiče upis učenika u dobnoj skupini od 35 do 45 godina.

Obrazovni sustav obuhvaća i djecu s posebnim potrebama koja su upisana u škole za specijalno obrazovanje ili u redoviti nastavni proces, ovisno o preferencijama učenika i njihovih roditelja. Za te škole postoji zasebni kurikulum.

2.3.2. *Obrazovni sistem u Kočanima*

Kočani su grad u istočnom dijelu Sjeverne Makedonije, ima 38.092 stanovnika i sjedište je općine Kočani. Grad se širi sjevernom stranom doline Kočani, duž obale rijeke Kočani, gdje napušta obronke planina i protiče kroz dolinu.

Slijedi etnička struktura stanovništva

- Makedonci: 90,3%
- Romi: 5,0%
- Turci: 3,0%
- Vlasi: 0,5%
- Srbi: 0,2%
- Ostalo: 1,0%

Sa vjerskog stanovišta, većina stanovništva je pravoslavnih 96%, muslimana 3%, katolika 0,3% i ostalih 0,7%.

Grad Kočani ima pet osnovnih škola:

- Osnovna škola „Nikola Karev“
- Osnovna škola „Sveci Ćiril i Metodije“
- Osnovna škola „Rade Kratovče“
- Osnovna škola „Malina Popivanova“
- Osnovna škola „Krst P. Misirikov“

Postoje i dvije srednje škole:

- Gimnazija Ljupčo Santov (specijalizacija iz ekonomije)
- Gjošo Vikentev (specijalizirao se za elektroniku i obradu)

Postoji i osnovna škola specijalizirana za glazbu:

- Osnovna glazbena škola Risto Jurukov

Grad održava i općinsku knjižnicu „Iskra“.

Situacija u osnovnim školama u školskoj godini 2019./20. slijedi u donjoj tablici:

Osnovna škola	Broj učenika	Broj razreda	Prosječan broj učenika po razredu
Osnovna škola „Krst P. Misirikov“	224	19	11,78
Osnovna škola „Sveci Ćiril i Metodije“	972	48	20,25
Osnovna škola „Rade Kratovče“	478	30	15,93
Osnovna škola „Malina Popivanova“	546	33	16,54
Osnovna škola „Nikola Karev“	500	36	13,8
UKUPNO	2 720	166	16,38

Što se tiče srednjih škola u općini Kochani, situacija u školskoj 2019./20. godini je sljedeća:

Srednja škola	Broj učenika	Broj razreda	Prosječan broj učenika po razredu
Srednja škola "Ljupcho Santov"	619	32	19,34
Srednja škola "Gosho Vikentiev"	667	36	18,52
UKUPNO	1 286	68	18,91

Od 5. kolovoza 2019. (Nacionalno glasilo 161 Republike Sjeverne Makedonije), u nacionalnom su zakonu o obrazovanju promjene koje naglašavaju uključivanje djece s posebnim potrebama i sustavan rad s talentiranom i darovitom djecom.

U Kočanima postoji jedna javna predškolska ustanova - vrtić JOUDG „Pavlina Veljanova“, jedan privatni vrtić „Amichi“ i jedan obrazovni centar „Kliker“.

Javni vrtić „Pavlina Veljanova“ može primiti 650 djece iz predškolskog uzrasta (od 9 mjeseci do 6 godina). Ima četiri zgrade u Kočanima i jednu u Orizari u koju je upisano 783 djece.

Zgrade	Broj obrazovnih grupa	Broj učitelja	Broj pomoćnika nastavnika
Bambi	5	3	7
Zvezde	8	6	10
Suncokreti	8	4	13
Cvijecé	7	4	12
Visibabe	2	2	2
Ukupno	30	19	44

Od kolovoza 2019. započet će proces izgradnje nove zgrade koja će biti dio vrtića, a od rujna 2019. započet će centar za rani razvoj djeteta u Trkanju, koji će također biti dio vrtića.

Zgrada BAMBI

Ovo je glavni objekt vrtića koji se nalazi u centru Kochanija. To je prvi objekt koji je izgrađen, a obuhvaća 155 djece koja su podijeljena u 5 skupina: 9 mjeseci - 2 godine, 2-3 godine, 3-4 godine, 4-5 godina i 5-6 godina. Ova središnja zgrada zapošljava 32 djelatnika (administrativni poslovi, obrazovanje za njegu, tehnička oprema).

Grupe	Broj grupa	Normativ	Prijavljena djeca
0-2 godine	1	10 - 12 djece	19
2-3 godine	1	12 - 15 djece	29
3-4 godine	1	15 - 18 djece	37
4-5 godine	1	18 - 20 djece	34
5-6 godine	1	20 - 25 djece	36
Ukupno	5		155

Zgrada Zvijezde

Objekt Zvijezde ima 20 zaposlenih i upisuje 168 djece koja su podijeljena u 8 skupina. Također se nalazi u Kochanima.

Grupe	Broj grupa	Normativ	Prijavljena djeca
0-2 godine	2	10 - 12 djece	14
			14
2-3 godine	1	12 - 15 djece	31
3-4 godine	2	15 - 18 djece	19
			19
4-5 godina	1	18 - 20 djece	29
5-6 godina	2	20 - 25 djece	20
			22
Ukupno	8		168

Zgrada SUNCOKRET

Objekt SUNCOKRET ima 21 zaposlenika i upisuje 215 djece koja su podijeljena u 8 skupina. Također se nalazi u Kochanima.

Grupe	Broj grupa	Normativ	Prijavljena djeca
0-2 godine	2	10 - 12 djece	14
			17
2-3 godine	2	12 - 15 djece	30
			28
3-4 godine	1	15 - 18 djece	36
4-5 godine	1	18 - 20 djece	34
5-6 godine	2	20 - 25 djece	28
			28
Ukupno	8		215

Zgrada CVIJEĆE

Objekt CVIJEĆE ima 19 zaposlenih i upisuje 195 djece koja su podijeljena u 6 skupina. Također se nalazi u Kochanima.

Grupe	Broj grupa	Normativ	Prijavljena djeca
0-2 godine	1	10 - 12 djece	19
2-3 godine	2	12 - 15 djece	25
			25
3-4 godine	1	15 - 18 djece	33
4-5 godina	2	18 - 20 djece	28
			28
5-6 godina	1	20 - 25 djece	37
Ukupno	6		195

Izgradnja zgrade VISIBABE

Objekt VISIBABE ima 5 zaposlenih i upisuje 50 djece koja su podijeljena u 2 grupe. Ovaj se objekt nalazi u Orizari.

Grupe	Broj grupa	Normativ	Prijavljena djeca
Mješana grupa 2-6 godina	2	10 – 20 djece	25
			25
Ukupno	2		50

2.3.3. Potencijalne slabosti

- Broj upisane djece veći je od projiciranog kapaciteta vrtića
- Nedostatak tema u vezi sa zaštitom našeg ECO sustava
- Nedostatak tehnološke opreme prilagođene djeci u vrtićima
- Nedostatak praktične edukacije o tim temama
- Poteškoće s posjetom tvrtkama koje posluju na ovom polju zbog velikog broja djece u skupinama i njihove organizacije do mjesta posjećivanja

3. Načela i vrijednosti suradnje među državama

Provedba strateškog partnerstva na području obrazovanja između općine Kochani, općine Pazardzhik i općine Ludbreg temeljit će se na sljedećim načelima i vrijednostima:

Suradnja - s ciljem osiguranja sigurnog i pozitivnog okruženja u kojem će se mladi rasti, razvijati se i razvijati suradnička partnerstva;

Stabilnost i trajne vrijednosti - kako bi se zajamčila kvaliteta realizacije obrazovnih procesa i ujedno stvorili uvjeti za obrazovanje budućih generacija;

Integracija - objedinjavanje postignuća u provedbi aktivnosti određenih strateškim ciljevima, koji su posvećeni osiguravanju optimalne raspodjele postojećih resursa i integraciji svih, posebno djece u vrtićima i učenika u školama, te kontinuirano uvažavanje potreba siromašnih i ranjivih skupina;

Motivacija - kako bi se postigao maksimalan učinak u ostvarivanju kompetencija;

Legalnost - s ciljem jamčenja provedbe prihvaćenog strateškog dokumenta u skladu s odgovarajućim zakonima i opće prihvaćanja lokalnog stanovništva;

Profesionalnost i točnost - radi provođenja aktivnosti u skladu sa zakonskim normama i postupcima te korištenjem dokazanih pozitivnih praksi i opravdanje političkih odluka;

Sudjelovanje - kako bi se svi građani svih grupa zainteresiranih strana mogli uključiti u procese savjetovanja i provedbe nadležnosti u javnim politikama od lokalnog značaja;

Nastavak - kako bi se očuvala i ohrabrila tradicija stvaranja obrazovanih ljudi koji imaju kvalitetna i upotrebljiva znanja i vještine za poboljšanje kvalitete života i uz odgovorno sudjelovanje i doprinos zajednici;

Otvorenost i orijentacija - kako bi se odgovorilo na potrebe građana i tržišta rada te ohrabrilo zdravstvo - s ciljem stvaranja uvjeta za zdravo stanovištvo.

4. Misija, vizija i glavni ciljevi

Misija:

Poboljšanje iskustva i znanja djece i nastavnika u vrtićima o projektnim temama; nastaviti, održavati i proširiti daljnju suradnju partnera koji sudjeluju u projektu; uvesti nove inovativne metode poučavanja primjenom ICT sredstva; stvoriti snažnu vezu između organizacija projektnih partnera tijekom provedbe projektnih aktivnosti; dijeliti dobre prakse i inovacije; osposobiti nastavnike o raznim suvremenim temama, koje će kasnije koristiti tijekom svojih nastavnih aktivnosti s djecom iz vrtića.

Vizija:

Održivi razvoj i čisto okruženje; ublažiti negativan utjecaj klimatskih promjena; bratimljenje partnerskih organizacija koje predstavljaju sljedeća tri sektora: 1) javni sektor; 2) obrazovni sektor; 3) civilni sektor; dobro odgojena i motivirana djeca i učitelji; demonstracija i potvrda inovativnih pristupa nastavi u obrazovnom sustavu.

Ciljevi:

Glavni ciljevi:

1. Podrška i produblivanje suradnje između triju općina, upravljanje predškolskim ustanovama, suradnja nastavnika i razvijanje strateškog partnerstva za obrazovanje na razini predškolskog odgoja;
2. Korištenje otvorenih obrazovnih resursa za nastavu o određenim temama kao što su gospodarenje otpadom, eko vrtlarstvo, zaštita okoliša, energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije;
3. Sudjelovanje nastavnika iz tri općine kroz metode otvorenog obrazovnog foruma;
4. Razvoj inovativnih metoda poučavanja o obnovljivim izvorima energije, obrade otpada, eko vrtlarstva i zaštite okoliša.

5. Ključni partneri, izazovi i mjere

5.1. Ključni partneri

Ključni partneri u provedbi strategije su: svi projektni partneri

5.2. Izazovi

- Osiguravanje odgovarajuće podrške svih ključnih partnera uključenih u strategiju;
- Ograničena financijska sredstva, ljudski resursi i vrijeme;
- Stvaranje fleksibilnog programa predškole;

5.3. Potencijalne akcije / mjere

Područja i aktivnosti za unaprjeđenje obrazovnog procesa uz aktivno sudjelovanje općina, komunalnih službi i nevladinog sektora u gradovima Ludbreg, Kochani i Pazardzhik.

Sljedeća područja i mjere za poboljšanje utvrđene su kao najprikladnije i s velikom vjerojatnošću uspješne primjene u okviru buduće suradnje među projektnim partnerima.

Općine, komunalna tijela i obrazovne vlasti mogu osigurati poboljšanje u sljedećim područjima:

- podizanje ekološke svijesti djece u svim razinama obrazovnog procesa (od vrtića do srednje škole) suradnjom predstavnika općina i javnih komunalnih službi te nastavnika i učenika i osiguravanjem njihovog aktivnog sudjelovanja u svim kampanjama za podizanje svijesti;
- povećanje ukupnog razumijevanja javnih aktivnosti (organiziranje posjeta djece i praćenje jednodnevnog rada u komunalnim poduzećima za prikupljanje čvrstog otpada, reciklažni centri, postrojenja za pročišćavanje pitke vode, postrojenja za preradu otpadnih voda, javna poduzeća za održavanje gradskih zelenih površina);
- promicanje i razvoj poduzetništva, kreativne industrije, kreativnog poduzetništva i suradničkog prostora uspostavljanjem povezanosti s malim i srednjim poduzećima iz privatnog sektora;
- potpora karijernim savjetodavnim aktivnostima radi boljeg prepoznavanja dječijih vještina i sposobnosti;
- podizanje razine uključenosti i sudjelovanja u lokalnom društvu promicanjem prednosti volonterizma među djecom;
- poboljšanje transnacionalne suradnje i kontakata nastavnika u okviru međunarodnih projekata.

Nevladine organizacije mogu osigurati povećanje općih vještina i kompetencija djece i nastavnika na:

- pružanje stručnosti i podrške obrazovnom osoblju u razvoju projektnih ideja i pripremi projektnih prijava (na primjer manjih projekata za obrazovnu opremu za praktičnu upotrebu solarne energije);
- priprema i realizacija odgovarajućih treninga za izgradnju kapaciteta nastavnika u temama korištenja OIE, zaštite okoliša, gospodarenja otpadom, eko vrtlarstva;
- podrška u uspostavljanju relevantnih međunarodnih kontakata (između vrtića, škola, uključenih službi, javnih poduzeća i ustanova, sponzora ...) u okviru njihovih drugih transnacionalnih projekata;
- motivirati djecu, studente i nastavnike da kontinuirano sudjeluju u akcijama koje su od koristi za zajednicu (ekološke i društvene aktivnosti) i potiču aktivno sudjelovanje učitelja / profesora u NGO sektoru u okviru projekata malih razmjera.

Obje vrste partnera, javne organizacije i nevladine udruge pokušat će istražiti mogućnost za veću primjenu zelene javne nabave (GPP) u svoje svakodnevne aktivnosti, jer kako je istaknula Europska komisija, GPP može dovesti do velikog broja koristi: ekološkog, socijalnog, ekonomskog i političkog, što će na kraju dovesti do izvrsnih mogućnosti za održivi razvoj na lokalnoj razini. GPP je izravno povezan s pitanjima kao što su: eko vrtlarstvo, energetska učinkovitost, obnovljivi izvori energije, zaštita okoliša i pitanja klimatskih promjena. Iz tog se razloga partneri iz konzorcija obvezali potražiti inicijative, projekte i alate za daljnji razvoj ove teme.

6. Akcijski plan

U planu aktivnosti sve su glavne svrhe imenovane prema preliminarno prikazanim primjerima gdje su na identičan način predstavljene u skladu s postizanjem određenog cilja - izvođač aktivnosti, vrijeme za provedbu, očekivani rezultati, ostali sudionici, što znači ljudski resursi, kao i preduvjeti za provedbu predviđenih aktivnosti.

Aktivnost 1.

<p>Opis aktivnosti</p>	<p><i>Projekt „Održivi energetski resursi u našim vrtićima“ - Projekt ODRŽIVA ENERGETSKE KIDS</i></p> <p>Educiranje naše djece o obnovljivim i neobnovljivim izvorima jedna je od najcjepjenijih lekcija koje im možemo pružiti. Važno je da buduće generacije budu dobro informirane o smanjivanju resursa Zemlje i onome što mogu učiniti kako bi spriječile daljnje propadanje. Ovaj će projekt biti usmjeren na podizanje svijesti djece o oskudici tradicionalnih fosilnih resursa i naglašavanje važnosti alternativnih izvora energije. Projekt će nastojati stvoriti temelj za znanje o OIE kod djece predškolske dobi.</p> <p>Imajući u vidu ranu dob naše ciljne skupine, projekt će nastojati predstaviti temu kroz slike, plakate, flash kartice, fotografije, natjecanja, igre i neke eksperimente. Projekt će započeti upoznavanjem nastavnika i djece s glavnim pojmovnikom i terminologijom korištenjem flash kartica i igara. Oni će naučiti o energiji, energiji u našem svakodnevnom životu - za kuhanje, svjetlo, uređaje za punjenje, vožnju automobila, itd., te podrijetlo energije. Zatim će projekt ići dublje u razlikovanje obnovljivih i neobnovljivih izvora energije po radnim listovima, slikama, bojkankama i izradi plakata.</p> <p>Potencijalne teme za lekcije i vježbe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvod u energiju - značenje; energija kod kuće; sunce, vatra i svjetlost - prvi izvor energije i životni primjeri • Tradicionalni izvori energije - ugljen, nafta, podrijetlo električne energije, kako dođu do naših domova itd. • OIE - Što su obnovljivi izvori energije? Zašto su oni važni za nas? Fokus na sunce, vjetar, hidro i geotermalnu vodu, drvenu biomasu. • Dan solarne snage - znači; solarne snaga kod kuće - što se može napajati solarne energijom; primjeri i aktivnosti. • Dan vjetroelektrane - značenje, primjeri i aktivnosti • Dan vodne energije - značenje, primjeri i aktivnosti; plakati s fotografijama brana i rijeka. • Dan snage drvene biomase - značenje, primjeri aktivnosti; donoseći u vrtić drvene čips, pelete, govore o biomasi. • OIE u odnosu na neobnovljive resurse - natjecanje s pitanjima i vježbama zajedno s demonstracijama pred roditeljima.
------------------------	--

	<p>Drugi glavni cilj projekta bit će promjena dječjih navika. U tom pogledu djeca će igrati ulogu "eko patrola". Napraviti će značke za sebe te će kontrolirati uključivanje / isključivanje svjetala kod kuće, pokretanje / isključivanje vode prilikom pranja zuba, odvajanje plastike od papira itd. Na ovaj način cijela će se obitelj uključiti u provedbu projekta i podržati aktivnosti vrtića.</p> <p>Na kraju će projekt dostići fazu eksperimentiranja i stvarnog učenja o energetske snazi. Glavni fokus stvarnih eksperimenata bit će misliti „izvan okvira“. Eksperimenti će se provoditi pod nazivom „Uključimo svjetlo“ jer je to najlakši način da se djeci objasni značenje energije i vrijednost resursa.</p> <p>Alternativni načini „uključivanja“ svjetla / energije kod kuće</p> <ul style="list-style-type: none"> • pravljenje kuće sa solarnim pogonom uz pomoć kućnog solarnog kompleta za energiju / pojaviti će se mali LED koji će se upaliti kada se generira solarna energija / • izrada kuće sa vjetrom uz pomoć „uradi sam“ vjetroelektrana / pojaviti će se mala žarulja koja će se upaliti kada vjetroturbina počne proizvoditi snagu/ • demonstracija hidroenergije izrađivanjem modela vodene turbine / opet demonstracija s malom kućom i LED-om / • demonstriranje snage biomase / posebno drvnih peleta; kako ih pravimo; kako ih koristimo, posjet proizvođaču peleta / <p>Svoj djeci bit će osigurana financijska sredstva projekta. Djeca će biti podijeljena u timove i svaki će tim napraviti model kuće s alternativnim načinima „uključivanja svjetla / energije“. To će se dogoditi uz pomoć stručnjaka / instruktora koji će svoje znanje i „know how“ podijeliti s nastavnicima i djecom. Nadalje, stvorit će se posebni listovi za rad i stranice za bojanje o svakoj temi lekcije, a na kraju projekta oni će se skupiti u knjigu, tako da svako dijete ima mali udžbenik / dovršen od strane sebe o OIE.</p> <p>Svi vrtići koji su sudjelovali podijelit će plakate, izložbe fotografija, rezultate natjecanja i modele eksperimenata.</p>
<p>Provoditelji aktivnosti</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dječji vrtići iz nekoliko različitih europskih zemalja; 2. Stručnjaci za projekte obnovljivih izvora energije i čiste energije; 3. Stručnjaci za lokalnu politiku: predstavnici lokalnih/regionalnih vlasti, nevladinih organizacija, obrazovna tijela, istraživačke institucije; 4. Stručnjaci za komunikaciju i širenje: to bi mogli biti predstavnici lokalnih / regionalnih vlasti, nevladinih organizacija sa sličnim interesima ili drugi stručnjaci za komunikaciju.

Očekivani rezultati	<p>Poboljšanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poznavanja pitanja vezana uz zaštitu okoliša; • Znanja o proizvodnji energije iz OIE; • Vještina i kompetencija nastavnika o suvremenim temama kao što su projekti čistog okoliša, održiva proizvodnja energije i pitanja klimatskih promjena; • Promjena u ponašanju najmlađih građana naše zajednice (djece iz vrtića) prema racionalnijoj upotrebi oskudnih fosilnih resursa; • Lokalnih podzakonskih akata s ciljem integriranja u lokalne nastavne programe vrtičkih predmeta o OIE; • Osobnog (uradi sam) stava i razmišljanje 'out of the box', razvoj samostalnog pristupa i podizanje kreativnih vještina.
Razdoblje provedbe	2021 – 2024
Ljudski resursi	<ul style="list-style-type: none"> • Odgajatelji iz vrtića; • Stručnjaci za projekte uvođenja OIE; • Stručnjaci za politiku iz različitih ključnih skupina dionika poput: državnih tijela, nevladinih organizacija i obrazovnog sektora; • Stručnjaci za komunikacije i širenje.
Budžet	200.000,00 – 400.000,00 EUR
Financijski izvori	Erasmus+ program; Ostali potencijalni programi EU iz sljedećeg programskog razdoblja 2021. – 2027.

Aktivnost 2.

Opis aktivnosti	<p><i>Projekt "Ekološki video stream" - ECO-STREAM</i></p> <p>Komunikacija i ljudski kontakti uvijek su bili neodvojivi dio svakodnevnog života. Govoriti, slušati jedni druge, pjevati i učiti iz iskustva drugih ljudi svakodnevnosti su aktivnosti. Potiču toleranciju i potiču prihvaćanje kulturnih razlika. Odgoj djece tolerantne prema vršnjačkim osobitostima i razumijevanje kulturnog sukoba glavni je trenutak u njihovom odgoju.</p> <p>Ovaj projekt će predvidjeti aktivnosti i vježbe u vrtiću koji razvijaju osobni stav i razumijevanje jednih prema drugima u pristupu i gledištu. Ekologija je uobičajena tema kojom bi se svi trebali baviti - počevši od djece. Oni lako komuniciraju putem internetske veze i na taj način razmjenjuju načine učenja i obavljanja stvari. Što mališani najbolje rade? Kako oni uče o svijetu oko sebe? Jedan je način pjevanjem. Ovo je naša prva aktivnost koja se može strujati putem Interneta. Djeca iz zemalja sudionica mogu pripremiti kratke pjesme za svijet,</p>
-----------------	---

	<p>za Majku Zemlju, za važnost očuvanja okoliša i nakon toga ih mogu podijeliti jedni s drugima. Gestom ili malo plesa mogu uspješno prenijeti svoju poruku.</p> <p>Osim toga, djeca mogu pozvati kolege na „virtualni stol“ na kojem mogu dijeliti svoj jelovnik za ručak. Djeca bi razgovarala o tome što jedu i odakle dolazi? Je li od lokalnog poljoprivrednika ili, naprotiv, podrijetlom iz druge zemlje? Priprema kratke prezentacije o uobičajenoj vrtićkoj hrani i pićima dovoljno je da potaknemo jedni drugima znatiželju. Uz dijeljenje pjesama i hrane, djeca će koristiti društveni kanal za dijeljenje igara. Jednostavne igre za recikliranje paketa i upravljanje otpadom mogu se brzo pokazati putem interneta.</p>
Provoditelji aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dječji vrtići iz nekoliko različitih europskih zemalja; 2. Stručnjaci za recikliranje i gospodarenje otpadom; 3. Javno poduzeće za gospodarenje otpadom; 4. Stručnjaci za lokalnu politiku: predstavnici lokalnih/regionalnih vlasti, nevladinih organizacija, obrazovna tijela, istraživačke institucije; 5. Stručnjaci za komunikaciju i širenje: to bi mogli biti predstavnici lokalnih / regionalnih vlasti, nevladinih organizacija sa sličnim interesima ili drugi stručnjaci za komunikaciju; 6. Internetski i računalni tehničari.
Očekivani rezultati	<p>Poboljšanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poznavanja pitanja vezana uz zaštitu okoliša; • Znanja o tome kako minimizirati otpad; • Vještina i kompetencija nastavnika o suvremenim temama kao što su projekti čistog okoliša, klimatske promjene i pitanja kulturnog sukoba; • Promjena u ponašanju najmlađih građana naše zajednice (djeca iz vrtića) prema racionalnijoj upotrebi resursa, međusobnom druženju i toleranciji prema posebnostima vršnjaka; • Lokalnih podzakonskih akata s ciljem integriranja u lokalne nastavne programe vrtića o pitanjima klimatskih promjena i zaštite okoliša.
Razdoblje provedbe	2021 - 2024
Ljudski resursi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učitelji iz vrtića; 2. Stručnjaci za upravljanje recikliranjem, lokalna javna poduzeća, IT stručnjaci; 3. Stručnjaci za politiku iz različitih ključnih skupina dionika poput: državnih tijela, nevladinih organizacija i obrazovnog sektora; 4. Stručnjaci za komunikaciju i diseminaciju.
Budžet	5.000,00 – 40.000,00 EUR
Financijski izvori	Lokalni općinski proračuni i/ili programi EU iz sljedećeg programskog razdoblja 2021. - 2027.

Aktivnost 3.

<p>Opis aktivnosti</p>	<p>Projekt poduzetništva u vrtićima</p> <p>Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski i opći odgoj i obrazovanje u osnovnim i srednjim školama ima jedan od osnovnih ciljeva usklađivanja s potrebama i razvojnim ciljevima hrvatskog društva i razvojnim potrebama pojedinca. Inicijativa i poduzetništvo dio su kompetencija koje, između mnogih drugih, trebamo razvijati kod djece. Uključuje kreativnost, inovativnost, timski rad, nenasilno rješavanje sukoba, planiranje projekata za postizanje ciljeva i vještine potrebne za pokretanje aktivnosti na društvenom tržištu.</p> <p>Ciljevi projekta su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • senzibilizacija predškolskih ustanova o potrebi obrazovanja za poduzetništvo od rane dobi; • stvaranje poduzetničke atmosfere kroz igru i razne aktivnosti primjerene djeci; • suradnja s lokalnom zajednicom; • usvajanje pozitivnih i ispravnih stavova o poduzetništvu; • razvoj kompetencija potrebnih za poduzetništvo; • razvoj pravila i sporazuma; • prepoznavanje novca i štednog sustava. <p>Potencijalne teme za lekcije i vježbe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Što je poduzetnik? - Provjeriti što djeca znaju, koji su njihovi odgovori, što misle da su poduzetnici; • Objasnite djeci što je poduzetništvo i kako se postaje poduzetnikom • Možemo li biti poduzetnici i kako?; • Upoznavanje s novčanim sustavom, distribucijom i uštedama; • Dogovor o proizvodima koje možemo stvoriti kako bi postali poduzetnici; • Nabava sirovina i opreme; • Dizajn proizvoda; • Promotivni materijali i aktivnosti; • Suradnja s lokalnom zajednicom; • Prodaja proizvoda; • Podjela prihoda, smanjenje troškova, definicija dobiti, raspodjela plaća i ulaganja u novi proizvod. <p>Aktivnosti koje se mogu provesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osposobljavanje nastavnika o poduzetništvu za predškolsku djecu; • Osposobljavanje djece o poduzetništvu; • Igranje uloge;
------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Posjeta lokalnim poduzetnicima; • Osnivanje malog obrta (odabir imena, izrada simboličkog akta o osnivanju, osnivanje temeljnog kapitala); • Izrada platnenih eko vrećica - slikanje djeca; • Vežanje slika; • Slikarski šal; • Izrada dječjeg crteža za privjeske - 3d printer; • Nakit od epoksidne smole; • Pečenje suhih kolačića i pakiranje; • Organiziranje malog sajma dječjeg poduzetništva s prodajom proizvoda, rasporedom poslova i ulogama u organizaciji sajma; • Svečana sjednica s izvješćem o rezultatima i raspodjelom dobiti; • Uspostavljanje posebnog dijela na web stranici vrtića na kojem će biti izloženi svi proizvodi.
Provoditelji aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dječji vrtići iz nekoliko različitih europskih zemalja; 2. Stručnjaci za lokalnu politiku: predstavnici lokalnih / regionalnih vlasti, nevladinih organizacija, obrazovna tijela, lokalni poduzetnici; 3. Stručnjaci za komunikaciju i širenje: to bi mogli biti predstavnici lokalnih / regionalnih vlasti, nevladinih organizacija sa sličnim interesima ili drugi stručnjaci za komunikacije, zanatske udruge u organiziranju plasmana proizvoda; 4. IT stručnjaci.
Očekivani rezultati	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poboľšane dječje kompetencije: kreativnost; organizacijske vještine; socijalni odnosi; preuzimanje odgovornosti; mogućnost učenja i prakse za poduzetništvo; stvaranje novih vrijednosti iz novih materijala i proizvoda; odgovornost za novac i nove vrijednosti; upoznavanje s novčanim sustavom, bankarstvom i organizacijom određenog posla; učenje dosljednosti za dovršavanje određenog posla; prihvaćajući gubitak nečega 2. Utemeljeni mali zanati za djecu 3. Organizirani sajmovi za prodaju proizvoda 4. Minimalno 4 obučena nastavnika za učenje poduzetništva u vrtićima 5. Interna diseminacija ostalih zaposlenika u vrtiću o prednostima primjene programa STEM u vrtićima 6. Vanjsko širenje ostalih vrtića na lokalnoj regionalnoj i državnoj razini. 7. Uspostavljen poseban dio na web stranici vrtića na kojem će biti izloženi svi proizvodi.
Razdoblje provedbe	2021 - 2025
Ljudski resursi	<ul style="list-style-type: none"> - Odgajatelji u dječjim vrtićima - Stručnjaci za diseminaciju

	- Lokalni poduzetnici
Budžet	5.000,00 – 7.000,00 EUR
Financijski izvori	Lokalni općinski proračuni i/ili programi EU iz sljedećeg programskog razdoblja 2021. - 2027. poput programa Erasmus+

Aktivnost 4.

Opis aktivnosti	<p>STEM učionica u vrtićima</p> <p>Glavna projektna ideja je razviti vlastiti obrazovni pristup u primjeni osnovnog STEM (znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika) obrazovanja pogodnog za dob učenika u vrtićima. Predviđene aktivnosti STEM-a u okviru projekta omogućit će djeci predškolske dobi istraživanje i učenje u aktivnoj atmosferi temeljenoj na istraživačkom obrazovnom pristupu u kojem je dijete aktivni sudionik u vlastitom učenju.</p> <p>Stručnjaci iz nevladinih organizacija pripremit će popis potrebne prateće opreme i obučiti će odgajatelje u vrtiću kako ih praktično koristiti u svakodnevnim aktivnostima s djecom. Učitelj vrtića, na osnovu stečenog priznanja s treninga, razvit će vlastiti obrazovni pristup koji će biti predstavljen u Priručniku. Lokalne vlasti osiguravaju da će razvijeni obrazovni materijali (priručnik) biti dostavljeni u sve vrtiće u regiji odakle im pripadaju. Umrežavanje odgajatelja iz različitih zemalja uspostaviti će se kroz društvene mreže.</p>
Provođitelji aktivnosti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dječji vrtići iz nekoliko različitih europskih zemalja; 2. Stručnjaci za lokalnu politiku: predstavnici lokalnih / regionalnih vlasti, nevladinih organizacija, obrazovna tijela, istraživačke institucije; 3. Stručnjaci za komunikaciju i širenje: to bi mogli biti predstavnici lokalnih/regionalnih vlasti, nevladinih organizacija sa sličnim interesima ili drugi stručnjaci za komunikaciju; 4. IT stručnjaci.
Očekivani rezultati	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osnovana posebna STEM učionica u prostorijama dječjeg vrtića namijenjena provedbi učenja temeljenog na STEM-u; 2. Osigurana odgovarajuća oprema za STEM eksperimente za djecu; 3. Minimalno 4 obučena nastavnika iz svih polaznika vrtića iz projekta; 4. Interna diseminacija ostalih zaposlenika u vrtiću o prednostima primjene programa STEM u vrtićima; 5. Diseminacija rezultata ostalim vrtićima na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.
Razdoblje provedbe	2021 - 2025

Ljudski resursi	<ul style="list-style-type: none"> • Odgajatelji u dječjim vrtićima • Stručnjaci u STEM eksperimentima pogodni za predškolsku dob • Stručnjaci za diseminaciju
Budžet	7.000,00 -8.000,00 EUR po školi za uspostavljanje STEM učionice (uključujući namještaj, IT opremu i potrebnu opremu za STEM eksperimente)
Financijski izvori	Projektne aktivnosti mogu se financirati iz različitih izvora, ali idealne su kao podloga za Erasmus + aplikaciju

7. Financiranje aktivnosti

Aktivnosti opisane ovom strategijom financirat će se proračunima općina ili sredstvima osiguranima različitim projektima i programima.